

פרשת בשלח

קריאת שם עכו"ם

"זיהי בשלח פרעה את העם" (שמות יג, יז)

במדרש רבה (ויקרא לב, ה) רב הונא אמר בשם בר קפרא, בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה. לא שנו את שמן – ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין. לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף לסטיס ולא לבנימין אלכסנדר, וכו'.

וראה בספר ליקוטי בתר ליקוטי (שמות א, א) שהביא מדברי החתם סופר שביאר את כונת הפסוק (תהילים מט) "קראו בשמותם עלי אדמות", כלומר שמראה על הדור היתום שלנו שבמשך החיים משנים את שמותיהם היהודים, ורק לפני מותם יצוו להתפלל בעבורם אל הקב"ה, וזהו בזמן "עלי אדמות" יאמרו "אל מלא רחמים" בשם העברי, והוא ההיפך מאבותינו שלא שינו את שמם.

בענין קריאת שם עכו"ם יש לדון, האם מותר לישראל לקרוא לעצמו או בנו ובתו בשם עכו"ם, האם חייב לשנות שם לועזי שקרא לעצמו או לבנו ובתו על שם אחד ממשפחתו לשם בלשון הקודש, האם ישנם שמות לעז שנחשבים שמות ישראל, ביאור במה שישנם מגדולי עולם שנקראו בשמות לעז, אודות האנשים שקראים לעצמם בשמות גוים מלבד שמותיהם העבריים שנקראו בהם בעת המילה, ובענין המנהג לקרוא לאדם בשני שמות.

בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו (המבי"ט ח"ח סי' רעו). ותמה עליו הרב כה"ג שהרי מצינו ר' בנימין בר יפת וחס ושלום שאביו של ר' יפת פרץ גדר עיין שם, וכיוצא בזה יש להעיר מעקביא בן מהללאל והעולם אין נזהרים בזה קראו בשמותם אדם נח וכיוצא עכ"ל.

והוסיף (שם) בתשובה מאהבה, וז"ל: אף אנא אמינא ראובן קרא לבנו בכורו חנוך אף שהיה שם חנוך קודם אברהם

שמות שהיו קודם אברהם אבינו

בשו"ת תשובה מאהבה (חלק א' סימן לה) נשאל אם יש להקפיד לקרות שם כשמות שהיו קודם אברהם אבינו, ששמע השואל שקצת אנשים מקפידים, ולכן כתב בתשובתו מדברי הברכי יוסף (י"ד סי' רסה אות ו') וז"ל: אין ראוי לקרוא בשם אדם או נח או שם ועבר דאין להעלות שם אלא מאברהם ואילך, והנקרא בשם יפה, וכיוצא מאשר קדמו לאברהם אינו בכלל מי שעמלו

הקפר בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו את שמם, ולא שינו את לשונם, ולא גילו את מסתורין שלהם, ולא היו פרוצים בעריות. לא שינו את שמם, לראובן: "אלה משפחות הראובני" (במדבר כו, ז), לשמעון: "אלה משפחות השמעוני" (שם שם, יד), כי נחתין ראובן ושמעון, וכי סלקין ראובן ושמעון. ולא שינו את לשונם, שהיו מספרים לשון הקודש, שנאמר "בית יעקב מעם לועז היתה יהודה לקדשו" (תהילים קיד, א - ב), ללשון הקודש שלו, וכו'.

גם במדרש רבה (במדבר יג, כ) "פר אחד בן וגו' הזכיר ג' מינים לעולה, כנגד ג' פרנסים טובים שנתן להם הקב"ה לישראל משה אהרן ומרים שנאמר (מיכה ו) "ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים", נתן להם מן בזכות משה וענני כבוד בזכות אהרן ובאר בזכות מרים. דבר אחר למה נאמר ג' מיני עולה, כנגד ג' מדות טובות שהיו בידן של ישראל במצרים ובזכותן נגאלו: שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם ושגדרו עצמם מן הערוה.

ועל פי דברים אלו, יש שכתבו שמי שנקרא בשם עכו"ם כנהוג בזמן הזה בפרט בחוץ לארץ, הרי יש בזה פוקה ומכשול להיות בכלל מעכבי הגאולה, שהרי חז"ל מנו זאת בין זכויות ישראל במצרים שנגאלו בשביל שלא שינו את שמם, והיא שעמדה לאבותינו.

טעם שני להחמיר, משום חוקות הגוים

ברמב"ם (עבודת כוכבים פרק יא הלכה א') כתב וז"ל: אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש

אבינו, ועתה בעונותינו הרבים קראו בשמותם כשמות הישמעאלים ובמצרים לא שינו את שמם.

טעמים להחמיר שלא לקרוא שמות של עכו"ם

מצאנו כמה טעמים שלכן לכאורה אין לקרוא לישראל בשם של עכו"ם בשום אופן, ביניהם: א. משום שהמשנה שמו הרי הוא בכלל מעכבי הגאולה, ב. משום חוקות הגוים, ג. משום "שם רשעים ירקב", ד. מדברי רבינו תם שחלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל, ובהמשך הענין נעמיק בהם לפי הבנת שיטת הפוסקים.

טעם ראשון להחמיר, המשנה שמו בכלל המעכבי הגאולה

בנוסף לדברי המדרש רבה שהוזכר בתחילת הענין, יש לציין כי ישנם עוד כמה מדרשים המזכירים את הענין שחלק מסגולת יציאת בני ישראל ממצרים היה בזכות שלא שינו את שמם היהודי, ולהלן נביא כמה מהן.

במדרש שיר השירים רבה (פרשה ד, א) מובא: רבי הונא בשם בר קפרא אמר בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו את שמם, ולא שינו את לשונם, ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. לא שנו את שמם, ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין, ולא היו קורין לראובן רופוס, ולשמעון לא היו קורין לוליני, וליוסף לסטים, ולבנימן אלכסנדרא, וכו'.

וכן במדרש תהלים (מזמור קיד, ד) "בצאת ישראל ממצרים". אמר ר' אלעזר

טעם שלישי להחמיר, משום "שם רשעים ירקב"

במשנה ביומא לח, א מובא שכמה אנשים שחדשו דברים במקדש הוזכרו לגנאי, דתנן, ואלו לגנאי: של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת, הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. על הראשונים נאמר (משלי י) "זכר צדיק לברכה", ועל אלו נאמר (משלי י) "ושם רשעים ירקב".

ובגמרא שם הקשו: מאי "ושם רשעים ירקב"? אמר רבי אלעזר: רקיבות תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמייהו. ופירש רש"י: "רקיבות" - חלודה, ככלי ברזל שאין משתמשין בו. "דלא מסקי בשמייהו" - לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע.

ועיין בריטב"א (שם) שהביא את מה שפירשו בתוספות, כי מה שנהגו לקרוא שם צדיק "ישמעאל" כשמו של ישמעאל בן אברהם שהיה רשע דהיינו משום דסבירא לן כמאן דאמר כי ישמעאל עשה תשובה, אי נמי דשאני ישמעאל שהקב"ה קראו באותו השם עכ"ל. ויש שהעירו דמבואר מסוגיית הגמרא ביומא מקור נוסף שאין לקרוא לעצמו או לבנו ולבתו בשם עכו"ם.

טעם רביעי להחמיר, על פי רבינו תם בגיטין

בתוספות בגיטין לה, ב הביא ששאלו לרבינו תם על מומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו ולא נכתב בגט

ולא בשער וכיוצא בהן שנאמר "ולא תלכו בחקות הגוים", ונאמר "ובחקותיהם לא תלכו", ונאמר "השמר לך פן תנקש אחריהם", הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן. אלא יהיה ישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, וכן הוא אומר "ואבדיל אתכם מן העמים", לא ילבש במלבוש המיוחד להן, ולא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם, ולא יגלח מן הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהן עושין וזה הנקרא בלורית, ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו כדרך שעושין הן, ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהן רבים כמו שהן עושין, וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה.

וכתב הכסף משנה (שם) דמשמע דהרמב"ם כתב בתחילה דרך כלל אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים וכו' עד "ואבדיל אתכם מן העמים" והדר מפרש: לא ילבש במלבוש המיוחד להם לפרש מה שכתוב לא במלבוש. לא יגדל ציצית ראשו וכו' לפרש מה שכתוב ולא בשערו. ולא יבנה מקומות לפרש מה שכתוב וכיוצא בהם.

יש שהעירו שהרמב"ם מנה כאן רק כמה דוגמאות מהאיסורים שהם בכלל חוקות הגוים אך לא את כל האיסורים, והוא מדויק מלשון הרמב"ם שכתב "אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן וכו', וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה". ולכן מי שנקרא בכינוי כפי שקורין העכו"ם לכאורה עובר על איסור זה והוא בכלל לשון הרמב"ם "וכיוצא בהן".

דהרא"ש (סי' יא) והרשב"א (יא, א ד"ה בעא) כתבו בשם רשב"ם דהכי פירושו, עדים החתומים על הגט וכו' מי חיישנן שמא גוים הם והשליח או הבעל לא דקדקו יפה והיו סבורים שישראל הם או שמא ידעו שגוים הם והחתימום במתכוין וטעו בין גט לשאר שטרות שחותמותיהן גוים כשרים, מי אזלינן בתר רוב שמות כאלו שהם גוים ופסלינן להאי גט כרבנן דמתניתין דקיימא לן כוותיהו או דילמא זיל בתר גיטין דלא שכיח להחתים עליהם גוים ותלינן להו בישראל וכשר? אמר ליה "לא בא לידינו אלא גט שהיו חתומים עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו" דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשים כאלה שדומים בשמותם לגוים עד שחקר ופשפש אחריהם ונדע לו שישראל הם והחתימום, אבל שמהתא אחריני שדומים קצת לשמות ישראל שיכולים מכתבי הגט לטעות בהם משום דשכיחי ישראל אחד מני אלף דמסקי בשמייהו לא נכשרינהו דחיישנן שמא טעו והחתימום בתורת ישראל עכ"ל.

ולדברי הרא"ש נראה שהוכשר בעיניו פירוש זה, אבל הרשב"א כתב עליו וקצת קשה דהיאך אפשר שיעמדו לפני הבעל והסופר ולא יכירו אם גוים הם או ישראלים ויבואו לסמוך עליהם ולהחתים בגט. ורבינו (הטור) כתב כמו שפירש הרא"ש בעיא הנזכרת, עכ"ד הבית יוסף.

ובהבנת דברי הרא"ש, כתב בשו"ת משנה הלכות (חלק ד' סימן קיד) דמתוך דברי הרא"ש משמע בפירוש שהיו ישראלים

אלא שם של יהדות ולא שם של עובד כוכבים והשיב רבינו תם חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל.

ועל פי דברי רבינו תם אלו ש"חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל" יש שכתבו שאסור לישראל לקרוא לעצמו או לבנו ובתו בשם עכו"ם. אולם יש להעיר שיתכן שרבינו תם סובר כך משום אחד הטעמים שהזכרנו, וזה אינו טעם נפרד להחמיר.

אולם יש שכתבו להקל על פי גמרא בגיטין **אולם**, משמע מגמרא בגיטין יא, ב שיש להקל בזה מפני "שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים", כמובא בגמרא: בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: עדים החתומין על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים, מהו? אמר ליה: לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו. ודוקא לוקוס ולוס (רש"י: ששמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עלייהו), דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו, אבל שמהתא אחריני, דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו - לא.

איתיביה: גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם, אף על פי ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים - כשירין, מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים! ותירצו שם בגמרא: התם כדקתני טעמא, מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים.

והביא הבית יוסף (אבן העזר סימן קל אות יט ד"ה נעשה בערכאות)

וכל שהוא עושה להדמות להם עובר על מה שנאמר בתורה דאסור לנו להדמות להם, וכשם שאסור להדמות להם במלבושם ובהילוכם ובשאר מנהגיהם, ולכן הוא הדין וכל שכן דאסור לנו להדמות להם בשמם.

והאמת גם בזה נתקיים בנו הקרא "כי דור תהפוכות המה בנים לא אמן בם" שאבותינו וכל הדורות אשר לפניהם היה עליהם עול הגלות בתוקפו, ומכל מקום לא שינו את שמם ולא היה להם שם הישראלי לביוש ולבוזיון, ואדרבה היה להם שם הישראלי לכבוד ולתפארת, ועכשיו שהוקל כובד הגלות ואין הישראלים מבוזים בין האומות, הם משנים שמם ולשונם כדי להדמות עצמם לאומות העולם, עכ"ד המהר"ם שיק.

בשו"ת צפנת פענח (סי' רעה) הגדיר איסור זה שדוקא אם מכנה עצמו בשם של גוים אסור, אבל אם מתרגם שמו העברי ללשון אחרת מותר, וזה לשונו: על דעת האנשים המכנים את עצמם בשמות הגויים, עיין בשו"ת מהר"ם שיק (סימן קסט) דזה איסור דאורייתא, וכו', יש מתרגמין השם של לשון הקודש כמו הפירוש בלשון אחר, כמו אריה ובלשון אחר כמו ביאור על שם אריה זה מותר, וכן הוי כל שמות הספרדיים כן בלשון ערבי תרגום של לשון הקודש, וכו', והרבה יש בזה להאריך, על כל פנים רק דהיכי דמתרגם שמו של לשון הקודש בביאור שאר לשון לא איכפת לן כלל, אבל אם משנה לשם אחר ודאי אסור, עכ"ל.

וכשהרצאתי את הדברים בשעת השיעור העיר לי ידידי ר' אברהם אבא אונגאר הי"ו, דלפי הגדרת הצפנת

נקראים גם בשמות מובהקים של גוים שכתב וז"ל "אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנוהו" דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח להחתים אנשים כאלה שהם דומים בשמותם לגוים עד שחקר ופשפש אחריהם ונודע לו שישראלים הם והחתימם עיי"ש, הרי בפירוש שישראל שקורא עצמו בשם שמות גוים מובהקים, ישראל כשר הוא וכשר לחתום בגט.

שיטות הפוסקים

ישנם שלוש שיטות בענין זה: שיטת המחמירים הסוברים שאסור לקרוא לישראל בשם עכו"ם, שיטת המקילים הסוברים שמותר, ושיטת הפוסקים שכתבו דאף שהוא דבר מגונה אינו איסור.

שיטת המחמירים שאין לקרוא לישראל בשם עכו"ם

יש פוסקים שהחמירו מטעמים שונים, ביניהם מטעם "ואבדיל אתכם", מטעם המשנה שמו בכלל המעכבי הגאולה, מטעם "שם רשעים ירקב", ומטעם דברי רבינו תם בגיטין, ובהקדם.

יש להחמיר מטעם "ואבדיל אתכם"

במהר"ם שיק (יו"ד סימן קסט) כתב להחמיר מטעם שאסור לנו להתדמות לגוים, וסובר שבני אדם שמכנים עצמם בשם הגוים, יש בזה איסור דאורייתא. וכמו שכתב הרמב"ם (שם פרק יא) דמקרא מלא נאמר בסוף פרשת קדושים "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" ומשם ילפינן בספרי דאין רשאין לדמות להם בשום אופן,

וענוה, אלא שיש בזה משום מה שאמרו שצריך להתרחק מהם ומהמונם דהוה דרך שחץ וגאווה ולא להתדמות להם, ולדעת מהר"ם שיק דסבר דהוא מדאורייתא הוא מקרא ד"ואבדיל אתכם מן העמים" ועיין בספר החינוך (מצוה ב') משרשי המצוה שרצה הקב"ה לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם להבדילם משאר עמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם וכו' עיי"ש, עכ"ד המשנה הלכות.

אולם יש להעיר דבהגהות מיימוניות (הלכות עבודת כוכבים פרק יא הלכה א') הביא בשם הרא"ם שאין להוסיף מסברא על מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם שהוא מחקות העובדי כוכבים.

יש להחמיר מטעם דהמשנה שמו הרי הוא בכלל מעכבי הגאולה

בשו"ת מהרש"ם (חלק ו' סימן י') כתב להחמיר משום דהמשנה שמו בכלל המעכבי הגאולה, כנשאל במעשה שאשה אחת נדבה להקדיש מעשי ידיה לבית הכנסת, וארגה מכסה של משי שיהיה מונח על העמוד במקום עמידת הש"ץ לתפלה, ותפרה באותיות של שש ומשי "כתר תורה" ובתואר חצי עגולה תפורות בחוטים מוזהבים תיבות "ותקבל ברחמים וברצון את תפילתנו", באותיות לשון הקודש, ועל שולי המכסה תפרה את שמה בלשון וכתב הגרי, והמכסה עולה בשיווי מאה קראהנען, ורבים מוחים יען שכתבה את שמה בכתב ולשון הגרי, והשואל רמו לתשובות מהר"ם שיק (סי' קעא) ושערי צדק (סי' קצט) שאסרו במצבות בלשון עכו"ם,

פענח דאם מכנה עצמו בשם של גוים אסור, אבל אם מתרגם שמו העברי ללשון אחרת מותר, וזה אינו מובן כל כך, דהרי מי ששמו "אריה" כשמתרגם את שמו בלשון אנגלית "לייאן", במה ניכר השינוי של "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".

אמנם נראה דיש ליישב קצת, דמה שכתב הצפנת פענח ד"אם משנה לשם אחר", היינו שמשנה לשם גוי ממש שאין לו פירוש בלשון עברי, ובוה אין "ואבדיל אתכם", אך אם יש פירוש עברי לאותו שם ששינה, אם כן כבר יכול אדם לידע ששמו הוא משם עברי, ולכן אולי יש בזה כבר "ואבדיל אתכם".

כן בשו"ת משנה הלכות (חלק ד' סימן קיד) נשאל אם מותר לבן ישראל לקרוא את בנו או עצמו בשם עכו"ם או דילמא יש בזה משום "ובחוקותיהם לא תלכו", והעיר מדברי שו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קסט) דסבר דהוה איסור דאורייתא, אבל כבר כתב לן מהרי"ק (שורש פח) הביאו הבית יוסף בשולחן ערוך (יו"ד סי' קעח) וברמ"א שם דאין איסור משום "ובחוקותיהם" אלא בדבר שהוא חק להם בלי טעם בעולם או דבר אשר שייך בו משום פריצות דרך צניעות וענוה, דבדבר שהוא בלי טעם אלא חק ופלא עושהו אז ודאי נראה שהוא נמשך אחריהם ומודה להם דאם לא כן למה יעשה דברים התמוהים האלה, ודבר אשר שייך בו פריצות גדר הצניעות והענוה ונהגו בו עכו"ם ולישראל אסור עיי"ש באריכות ובדברי אחרונים.

ולפי זה בדין תרווייהו ליתנהו לא משום חק ולא משום פריצות של צניעות

הגרי, ויהיו אותיות לשון הקודש למכסה עתיק על גב מקום אריגת שמה בלשון הגרי, וגם אם לא יהיה תפור ומחובר רק בצד מעלה ובצדדים קצת באופן שיהיה חופה תמיד ותלוי במקום ההוא אין חשש יותר.

והוסיף שם דגם באופן שלא שינתה שמה בלשון רק בכתב, נכון הדבר לעשות כן כנ"ל, למען ידעו הרואים כי תועבה הם לנו לשונות אחרים במקום קדשינו ובוה יהיה תפארת ללשון הקודש שהוא יהיה תלוי למכסה באותיות עבריות את שם המנדבת על גבי המקום על שם הנארג באותיות הגרי בשולי היריעה ההיא.

יש להחמיר מטעם "שם רשעים ירקב"

במהר"ם שיק (שם) כתב להקשות על בני אדם שמכנים עצמם בשם הגויים, שהרי אמרו בגמרא יומא לח, ב דאסור לקרות בשם איש שהוא רשע, דרשעים לא מסקינן בשמיהו דנאמר "שם רשעים ירקב", ואותם האנשים קוראים עצמם בשם הגויים והרי בזה הם מראים שהם מחשיבים את הגויים יותר מהישראלים והרי מעולם היה הדרך לקרוא שם בניהם ובנותיהם על שם אבותיהם או על שם צדיקים קדושים וגאונים גדולים שהן היו החשובים.

והנה באו החדשים ומבזים אבותיהם וגדוליהם וקדושיהם ומחשיבין ומשבחין ומפארין שם הגויים לקרוא שם צאצאיהם על שמם, והרי זה בזיון גדול לאבותיהם. וכפי שהמביא ביכורים היה קורא בקול "וידי שם לגוי גדול" ולשון גדול הוא לשון חשיבות, והיינו כפי שדרשו בספרי שהיו מצויינים שם, דהיינו שהיו מצויים בשמם, שלא שינו את שמם על אף שעבדו

וצידד דבענין זה שתפרה מקודם בלשון הקודש בקשה לקבלת התפלה, לא שייך הטעמים שכתבו שם.

והשיב דאם תפרה את שמה כפי שהוא בלשון עברי, ורק שהכתב הוא הגרי, אז יש מקום לצדד להתיר מהטעמים שכתב השואל, אבל אם שינתה את שמה והציגה אותו בכינוי כפי שקורין העכו"ם כנהוג בזמן הזה, הרי יש בזה פוקה ומכשול להיות בכלל מעכבי הגאולה, שהרי חז"ל מנו זאת בין זכויות ישראל במצרים שנגאלו בשביל שלא שינו את שמם, והיא שעמדה לאבותינו, ועיין שו"ת מהר"ם שיק (שם) שהתמרמר מאד על המנהג הרע הזה שמשנים שמותיהם, והביא כמה ראיות לזה.

ואין לומר דהגם שדבר זה נחשב לזכות בשעת יציאת ממצרים, אבל אין במניעתו עון וחטא אם אין עושים כן, זה אינו שהרי אמרו בירושלמי (פ"ק דיומא ה"א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, והוי כמעכב הגאולה. הרי מבואר כי מניעת הטוב הוא בכלל רע וכיון שמניעת שינוי השם נחשב לזכות, נשמע מזה כי שינוי השם נחשב לחטא, וכמעכב הגאולה בידיים דמי, ואם כן אין לנו להניח במקום הקודש והצדק אשר שם אנו עומדים לבקש רחמים על גאולתינו ופדות נפשינו להיות שמה מקום הרשע למזכרת עון.

ולכן כתב שעצתו היא דאם קשה הדבר לפניה להפסיד לקרוע משם התפירות ההם, נכון הדבר לארוג עוד יריעה קטנה ככף יאש משובצת בתפירות אותיות של שמה בלשון הקודש, ולתפרו מסביב על המקום של תפירות אותיות של שמה בלשון

אפילו רשע בזמן הזה והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו החזירו למוטב ונעשה ישראל כשר, ומעו יצא מתוק, כמו שמצינו הרבה ברוך ה' בזמן הזה ואחר כך מת הוא, מותר אחר כך לקרוא בשם אביו אשר נקרא מאבי אביו בשם עכו"ם אף ששם עכו"ם הוא, כיון דעכשיו הוא כבר קורא לבנו בשם ישראל וכשר היה.

ולפי זה נמי שפיר יש ללמד זכות על רוב מאחינו בני ישראל אפילו יש להם שמות כאלו אבל רובם מהשומרי תורה לא העלו שמותיהם אלו מן עכו"ם חס ושלום אלא שעל ידי סיבה הוא שבא על ידי אחד מבני משפחה, אבל כיון שנטהר נטהר. והנח להם לישראל באופן כזה וממילא כל הני כנויים בכלל זה הם ואין להרעיש העולם בשביל זה, אף שמי שיראת ה' נוגע בלבבו גם מזה ירחק כמובן.

וסיכם דבריו המשנה הלכות, דהעולה מכל זה דלכתחילה ודאי אסור לקרוא בשם עכו"ם וחס ושלום לעשות כן, אבל לאחר המעשה הנח להם לישראל באופנים הנ"ל, ולכתחילה כל שיש בידו למחות ימחה מלעשות כן ככל שאר האיסורים, ובפרט כי אותם שקורין בשמות האלו הוא רובא דרובא מפני שרוצים להתדמות להם ולהתבולל ביניהם כמובן.

יש להחמיר על פי רבינו תם בגיטין

הגר"ש קלוגר בשו"ת חידושי אנשי שם (סי' קמב) החמיר לא לכתוב בגט אלא שם ישראל, כשיטת רבינו תם. וכתב, שאנשים שנהגו להמנע מלקרוא בשם יהודי, ויהיו נקראים רק בשמות של ערכאות, אין לכתוב בגט אלא שם ישראל. שכשם שאין

בפרך, וזהו שעמד לאבותינו בצאתם ממצרים.

גם בשו"ת משנה הלכות (חלק ד' סימן קיד) האריך בזה וכתב דלאחר העיון קצת בהא הלכתא נראה לדעתו דלקרות בשם גוי בזמן הזה אסור, ומקור כל הדברים ביומא לח, א דעל הראשונים נאמר "זכר צדיק לברכה" ועל בן קמצר וחבריו נאמר "ושם רשעים ירקב". מאי "ושם רשעים ירקב"? אמר רבי אלעזר רקביבות תעלה בשמותן דלא מסקינן בשמייהו, ופירש רש"י "רקביבות" חלודה דהוי כברזל שאין משתמשין בו שלא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע.

ולמדנו מדבריהם דאין קורין לבן ישראל בשם אדם רשע ואין נפקא מינה בין רשע ישראל לרשע עכו"ם לענין זה, דהעיקר העולה אצלנו הוא אם מי שקורים אחריו היה צדיק או רשע ואפילו מחסידי אומות העולם מסיקין בשמייהו.

והמשנה הלכות כתב שם במשנה תוקף, דמעתי כיון דהלא עכשיו לא מצינו בין כל הגוים אף אחד בכל כדור הארץ שישמור ז' מצות בני נח מפני צווי הקב"ה ואפילו ימצא אחד ששומר ז' מצות ואינו מודה שנתנו למשה רבינו מסיני להם אין זה כלום כמו שכתב הרמב"ם (פ"ח מה' מלכים הי"א), ולכן פשוט דאסור לאסיק בשמייהו מאחר דקיימא לן בגמרא יומא הנ"ל דאסור להסיק בשם רשעים משום דכתיב "שם רשעים ירקב".

עוד כתב המשנה הלכות, דגם מה שכתב דאסור, הוא רק מי שקורא אחר עכו"ם, אבל אם מי שהוא קרא לבנו בשם עכו"ם

"לעני" כשר דלא גרע מחניכתה (היינו שכתב הסופר בגט את כינויי שמות הבעל והאשה, ולא כתב את שמותיהם גופם). אבל שם "לביאה" לבר פסול. ונהי דאין לדמות לישראל שבחוץ לארץ ששמותיהם כשמות גוים דהתם מעיקרא מהעריסה כך שמם כגון שקורין פיגלה על שם ציפורה, וכו', וכדומה אותן שמותיהן מעריסתן כך.

אבל זו ששמה מעריסה שם ישראל ובשאת נפש אינה רוצה להקרא בשם ישראל כדי להדמות לנכרית, ואינו דומה להנ"ל, מכל מקום גם לרבינו תם אינו דומה שכתב ד"חלילה להזכיר שם גיות בדת משה וישראל", היינו אותו השם שנתנכר בו והמיר דתו בו, אבל זו אף על פי שעותה במה ששנתה שמה, מכל מקום לא הוציאה השם הזה מדת משה וישראל.

ודינו של רבינו תם עצמו צריך סברא להסביר מאין לו זאת בפשיטות, דחלילה להזכיר שם גיות בכדת משה וישראל ומה בכך וכי גט קדושה יש בו? וכיון ששמו כך ועל ידי זה השם יהיה מוכח מתוכו מי הוא המגרש, מה לי שם מומר או שם יהדות?

מכל מקום, דברי רבינו תם קשים להסביר והבו דלא לסיף עלה ואם כן כותבים שפיר השם שהרגילה לעצמה ומכל מקום שם יהדות דעריסה לא נעקר אפילו בנקבה דאינה עולה לתורה מכל מקום אם יארע שמברכים אותה בבית הכנסת במי שבירך או מתפללים בעדה בחוליתה או בימי עיבור וכדומה רוצה היא להזכיר שם יהודי, אם כן אינו נעקר לגמרי וכותבים שם עברי עיקר "לביאה המכונה לעני", עכ"ד החתם סופר.

כותבים שם של מומר בגט, מכח שאין לכתוב שם גיות בגט, הכי נמי בשם כזה דלא כתבין שם הלע"ז בגט, ורק בשמות לעז שנוהגים בהם מן הקדמונים, דהוי מיוחדים לישראל, ואין הגוים נקראים כן אלא על דרך מיעוט, ויתכן שהגוים קבלוהו מישראל, לכן יש לכתבו בגט.

אבל בשמות הנ"ל שנקראו על פי ערכאות ואין להם דמיון כלל לשם של ישראל, הוי ממש כשם מומר וכשם של גיות שאין מזכירים בגט. ובפרט שעושים כן להדמות לגוים, ואם כן חס מלהזכירם בגט. ואין לכתוב אלא שם הקודש שניתן בשעת המילה, ולא חשיב נשתקע, כיון שלא נקרא בשם אחר השייך לישראל. ועוד שהרי עולה לספר תורה בשם הקודש. עכת"ד. (וראה בזה עוד בשו"ת יבי"א חלק ב' אה"ע סימן יז). ועיין במהר"ם שיק (שם) שהביא ראיה מדברי רבינו תם בגיטין (שם), שחס ושלוש להזכיר שם נכרי בגט.

שיטות הפוסקים המקילים

מלבד שיטות הפוסקים שהחמירו בזה, ישנם פוסקים שכתבו להקל. בשו"ת חתם סופר (חלק ד' אה"ע ב' סימן לח) נשאל באשה ששמה מעריסה "לביאה", ומחמת שדרכם דרך עקש לשנות שם העריסה לשם גוים על כן נקראת בפי כל וגם חותמת עצמה "לעני" ועומדת עתה להתגרש איך לכתוב בגט.

וכתב החתם סופר, דיש לכתוב "לביאה המכונה לעני" ופשוט יותר מביעא בכותחא דצריך להזכיר השם שהרגילה עצמה בפי כל ואפשר אם רק נזכר שם

לצורך ממון או דבר אחר ודאי שהיה ראוי לאסור. אלא שנראה בלי ספק שאחר עיון כל דהו ימצא האדם שהדין הוא שמוותר.

וראיה לדבר ממה שאמרו בנדרים (סב, ב) אמר רבא שרי לצורבא מרבנן למימרא עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מאי טעמא לאברוחי אריא מיניה הוא דאמר, וכו', פירוש מותר לתלמיד חכם לומר שהוא עבד הכומרים של עבודה זרה פלונית דכיון שהוא אומר לא יהיבנא כרגא מוכחא מלתא דלא אמר כן משום דמודה למעשיהם אלא להפטר מן המכס שהיו הכומרים ואנשיהם פטורין ממנו, וצורבא מרבנן דקאמר אפילו צורבא מרבנן קאמר וכל שכן אדם אחר דאפילו בצורבא מרבנן ליכא משום חילול ה'. ולאומר כן אינם מחזיקים אותו לישראל ועם כל זה כיון שאומר כן לפטור עצמו והם שטועים עצמם בחשבם שהוא גוי מותר וכל שכן בנושא דידן שאינם רואים רק הכתב ואינם יודעים האיש רק שיחו כנוכר דפשיטא שמוותר.

והביא עוד ראיה ששמות הגוים אינם אסורים ליהודים, ממה דאמרין בגיטין יא, ב דגיטין הבאים ממדינת הים אף על פי ששמותיהם כשמות גוים כשרים מפני שרוב ישראל שבחוצה לארץ שמותיהם כשמות גוים וגם בארץ ישראל היו שמותיהם כשמות גוים דלא איכא בין ארץ ישראל לחוץ לארץ אלא רוב וכמו שנראה שם מפירוש רש"י.

ולא תימא דוקא שמות הרגילים ישראל וגוים יחד אבל שמות מובהקים לגוים לא שהרי מתוך דברי הרא"ש משמע בפירוש שהיו ישראלים נקראים כשמות מובהקים

נמצא מדברי החתם סופר, שישנם לכאורה ג' דרגות בזה: א. שם גיות שניתן מעריסה - דמשמע שמוותר. ב. מי ששינה שמו לשם גיות כדי להדמות לנכרי, עיוות אך לא הוציא את שם זה מדת משה וישראל. ג. מדינו של רבינו תם, מי ששינה את שמו להתנכר בו ולהמיר דתו, השם שנתנכר בו אסור בהחלט.

גם בשו"ת מהרשד"ם (יו"ד סימן קצט) שהיה מראשוני האחרונים, נשאל בדבר האנוסים שבאו מפורטוגל והיו להם שמות כשמות הגוים ואחר שבאו לבקש את ה' ואת תורתו משנים שמם לשמות בני ישראל ויש להם צורך לכתוב ממקום אשר הם יושבים ביהדותם אל המקום אשר היה להם שמות כשמות הגוים אם לקרוביהם ואם למי שנושא ונותן ממונם, אם יכולים לכתוב ולשנות שמם הגוים אשר קראו להם בעבר, או אם יש חשש איסור בדבר מפני שנראה מקיים היותו עדיין כגוי ובלתי מודה בתורת ה'.

ובתשובתו כתב דודאי מדת חסידות הוא להרחיק האדם עצמו בכל מיני הרחקות שאפשר ובפרט למי שעברו על ראשו המים הזידונים, אכן מן הדין נראה דבר ברור שאין בזה חשש איסור כלל, ואף על גב דלכאורה היה נראה להביא קצת ראיה לאסור ממה שכתב הטור (יו"ד סי' קצז) וז"ל: אסור לאדם לומר שהוא גוי כדי שלא יהרגוהו דכיון שאומר שהוא גוי הרי מודה לדתם וכופר בעיקר עכ"ל. ולכן נראה דהכא נמי כיון שקורא עצמו בשם גוי הוה ליה כאומר שהוא גוי ואסור. ואפילו אם תמצוי לומר דשאני התם מכל מקום גם יש בנדון ההוא יתר שאת שהוא להציל עצמו מן המות ואפילו הכי אסור, הכא דלא הוי אלא

הרי מפורש דלא רק שנמצאים ישראלים ששמותיהן כעכו"ם אלא רובם שבחוץ לארץ שמותיהם כשמות עכו"ם, ואי היה בזה איסור דאורייתא חס ושלום שיעברו רוב ישראל באיסור דאורייתא. ואפילו נימא שלא ברשות חכמים עשו, אבל רוב ישראל ליכא למימר שלא ברשות עשו. וגם באמת כי גם בארץ ישראל היו מועטים שהיו שמותיהם כשמות עכו"ם דליכא בין ארץ ישראל לחוץ לארץ אלא רוב, דבחוץ לארץ רובם כשמות עכו"ם ובארץ ישראל מיעוטם כשמות עכו"ם, אבל פשוט דהיו שמותיהם כשמות עכו"ם, ובגמרא לא מצינו דיהיה איסור בזה מדינא.

מבואר דעל כל פנים לדעת מהרשד"ם דליכא בזה איסור דאורייתא ואפילו איסור דרבנן ליכא, ופלא על המהר"ם שיק ושאר אחרונים שלא ראו דברי מהרשד"ם שהיה גדול הדור וגובה ארזים גבהו. ואף כי ודאי ביד האחרונים לחלוק אפילו עליו, אלא דכל זה אם הביאו דבריו וחלקו עליו, אבל כל היכא דהאחרונים לא הביאו דברי ראשונים אשר חולקים עליהם קיימא לן כראשונים דאמרינן אילו ראו דבריהם היו מביאין אותן וחוזרין בהם, אם כן הכי נמי לפי הכלל המקובל בינינו היה בזה ההלכה כמהרשד"ם נגד האחרונים שלא ראו דבריו.

ומה שהביא המהר"ם שיק ראייה מדברי רבינו תם (גיטין לד, ב) שחס ושלום להזכיר שם נכרי בגט הנה פשוט בזה כמו שדחו האחרונים דהתם מיירי במומר שרוצה להזכיר שם עכו"ם שלו כמו שמבואר בתוספות שם וזה ודאי דאין להזכיר שם מומר שנתן לעצמו לעבודה זרה ממש. אבל פשוט דאם בא ישראל לגרש אשתו שאין לו אלא שם עכו"ם דמגרש בשמו זה בלי

של גוים שכתב וז"ל: "אמר ליה לא בא לידינו אלא גט שהיו חתומים עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו" דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח להחתים אנשים כאלה שהם דומים בשמותם לגוים עד שחקר ופשפש אחריהם ונודע לו שישראל הם והחתים. הרי בפירוש שישראל שקורא עצמו בשם שמות גוים מובהקים ישראל כשר הוי, וכשר לחתום בגט, ואם כן נוכל לומר כפי זה דבעינינו נמי אפילו לדברי האוסרים התם, הכא מותר.

אבל כפי האמת כל מה שאוסרים ומחמירים הפוסקים אינו אלא שלא ישנה האדם עצמו וגופו בפני הגוים שלא יחשבוהו לגוי ויאמרו ויראו באצבע בפירוש "זה גוי הוא" ואיכא חלול השם, אבל במה שכותב צרכיו ואחר כך חותם שמו כשם גוי ומי שנשתלח אליו הכתב יודע בודאי שהוא יהודי ואחרים הרואים הכתב חושבים שנכסים אלו אינם מיהודי אלא מגוי ואינם יודעים האיש בעצמו וכל זה גם כן אינו דבר של פרהסיא דלימא דאיכא חלול השם חלילה, ולכך מותר.

דחיה לדברי המהר"ם שיק

ראה עוד בשו"ת משנה הלכות (חלק ד' סימן קיד) כתב דאף דאהובים עלינו דברי הגאון מהר"ם שיק ושאר אחרונים שהחמירו בזה, מכל מקום לא אוכל להכחיד דלכאורה אישתמיטתיה מינייהו דברי גדול הדור מראשונים האחרונים מהרשד"ם (תשובה סי' קצט) שכבר דן בדין זה וז"ל: עיין גיטין יא, ב דאמרינן גיטין הבאים ממדינת הים אף על פי ששמותיהן כשמות עכו"ם כשרים מפני שרוב ישראל שבחוצה לארץ שמותיהם כשמות עכו"ם.

הקודמים צריך לקרוא כפי השם שנקראו אף שהוא שם לעז בלא שינוי.

אולם כתב דאם ליכא שום טעם לשום שם יש ודאי לבחור בשם אחד מהנביאים והצדיקים שבקראי או למי שהכרנוהו בדור זה לצדיק וגאון ואף כשהוא חי.

שמות לוועזיים שיש להם תרגום יהודי

והוסיף בשו"ת אגרות משה (או"ח ה' סימן והוסיף) שאף אם יש פירוש לשם הנכרי, עדיין נחשב השם משמות הנכרים, וז"ל: ומה שפירש השואל איזה שמות שיש להם באור, שווידאל הוא תרגום צרפתי חיים, הנה שם ווידאל מצינו בחכמי ספרד ולא בחכמי צרפת, ובלשון ספרד תרגום של חיים הוא ביבאנט, אבל אף אם נימא שהשם יש לו פירוש וכוונה, האם בשביל זה אין שם זה משמות של נכרים דהמדינה? ואם רוצה לקרוא לבנו בשם חיים לסימן ברכה, הלא יותר טוב ונקל לקרותו חיים בלשון הקודש שגם מלאכי השרת מכירין, ולא ביבאנט ובנבנשת ולא ווידאל.

אלא היה זה משום הסביבה שבגלות, שכל הדיבור המובן והמורגל אף לרובא דרובא, וגם אצל חכמי התורה ובלמוד התורה, היה רק בשפת המדינה. דחכמי צרפת דיברו ולמדו התורה, במה שהוצרכו לבאר הרב לתלמידיו וגם חכם לחברו חכם, רק בצרפתית. וחכמי ספרד שהיה מתחילה בשפה ערבית, למדו בערבית וחיברו חיבוריהם בלשון הערבי, כדמצינו הסוגיות הקשות ביאר הר"ף בלשון ערבי. וגם הרמב"ם כתב פירוש על משניות בלשון ערבי, וכן ספר מורה נבוכים, ורק ספר פסקי הלכות שקראו היד החזקה חיבר בלשון

שום פקפוק וכן העלו כל האחרונים, ואם כן אין ראייה מדברי רבינו תם לדברינו. אולם, אחר דבריו הנ"ל, נטה המשנה הלכות להחמיר מטעם "שם רשעים ירקב", כפי שהזכרנו לעיל.

שיטה דאף שהוא דבר מגונה אינו איסור

בשו"ת אגרות משה (או"ח ד' סימן סו) נשאל אם מחוייב לשנות שם לעז לשם בלשון הקודש שקורא לבתו על שם אמו. וכתב בתשובתו שם, שאף שהוא דבר מגונה להקרא בשם לעז אינו איסור, שלכן חזינן שכמה שמות של לעז מכל מדינה ומדינה נעשו במשך הזמן דגלות הארוך שנתחלפו המדינות, שאף שמסתמא צווחו מתחלה, נשתקעו השמות בין ישראל עד שנקראו כבר לשמות ישראל. ובשמות נשים הם ביותר אצלינו שאנו מבני אשכנז הם משמות אשכנז ומגולי ספרד הרבה שמות משל ספרד וגם גאוני עולם מגדולי הראשונים כבעל המגיד משנה ששמו היה רבינו ווידאל וכמה גאונים כדמשכחינן בתשובות ראשונים וגם שם מיימון אביו של הרמב"ם כנראה שהוא שם לעז, שלכן חס ושלום לנו לומר שלא עשו כהוגן דאחרי שכבר נתרגלו ישראל באלו השמות אין בזה שייכות לטעם הגנאי.

ולכן כתב דאין לשנות לקרוא שם בנו או שם בתו על שמות הזקנים והזקנות שנקראו בשמות לעז שהוא ענין כבוד המשפחה אף שהם מדור הקודם שעל כל פנים איכא עליו לכבדם וכל שכן כשיש עליו לקרוא על שם הוריו ממש שחייב בכבודם וגם בדברי חז"ל במדרשים איתא שקורין עכשיו הבנים והבנות על שם דורות

ליגאל בזכות זה, ובגלות דהשבעים שנה שינו הרבה את שמותיהם לשמות הנכרים.

שמות לעז שכבר נחשבים שמות ישראל

עוד כתב האגרות משה (שם) לגבי שמות שכבר הושקעו בישראל לחשיבות שמות ישראל, כבר מצינו הרבה גדולי ישראל שנקראו בהלעז. כמו בער ולא דב, וואלף או וועלזול ולא זאב, ומנעדל ולא מנחם, וליב ולא אריה. ואף אלו ששם הקודש יהודה, נמי הרבה שנקראו בשם יהודה לייב, קורין אותן רק בשם לייב, וכדומה הרבה שמות, ליכא שום קפידא, מאחר שכבר הושקעו שמות אלו בישראל ונחשבו שמות ישראל.

ובכלל בשמות אריה, דב וזאב, אף שהן מילות דלשון הקודש, אפשר אין זה שייכות להחשיבם שמות קודש, שלכן לא עדיפי משמות הלעז, דלייב בער ווואלף. ורק אלו שנמצאו בקראי, שייך להחשיבם שמות קודש למעלותא. אבל מענדל והענדל לגבי מנחם ומנוח, דגם כן מצינו גדולי ישראל שנקראו בשם הלעז ולא בשם מנחם ומנוח שהם שמות קדש דהזכרו בקראי, ומכל מקום נקראו מענדל והענדל, צריך לטעם שכבר הושקעו להתחשב שמות של ישראל.

אם יש חילוק בין השמות שנתקבלו מכבר בין היהודים לשמות האנגליים שקורין במדינה זו

בשו"ת אגרות משה במקום שלישי (אה"ע ג' סימן לה) כתב בדבר ענין השמות שעורר השואל שבמדינה זו כמעט רובא דרובא אף מיראי הקב"ה ואף מרבנים נקראים בשמות הנכרים של המדינה משמות

הקודש, משום שלא רצה לשנות ספר של הלכות פסוקות מלשון המשנה.

שמות לעז שנעשו כשמות של שפת האידיש

אבל אף אחר שרוב ישראל דברו באידיש, היה חלק גדול שדברו רק בשפת המדינה אף אלו שידעו לדבר גם באידיש. ומטעם זה הרבה שמות עוד יותר משמות דלשון הקודש נקראו האינשי, אף באנשים, ובנשים הם רובא, בשמות המדינה. אך אחר שנעשה שפה בשם אידיש שעיקרה אשכנזית, מאחר שהשמות שקראו כשהיו באשכנז נשתקעו אצלם, נעשו כשמות של שפת האידיש. אבל בתחילה כשהיו אבותינו דורות הקודמים באשכנז, קראו הרבה לבניהם ובנותיהן בשמות המדינה. ובשביל זה כתב באגרות משה שם דמוכרחין ליתן שם הילדים על שם הזקנים והזקנות שהוא כבוד המשפחה.

ומה שכתב השואל שהנכון לדעתו הוא שאף שהיו שמות של לעז היו שמות שרק יהודים השתמשו בהם, כתב האגרות משה דהאמת לא היה כן, ולא שייך סברות לשנות המציאות. וגם מסברא לא שייך כלל לומר זה שיבדו שמות אחרות שלא היו בעולם כלל בלא שום טעם, וגם המשפחה לא היו מניחים, מאחר שהוא בלא טעם. אבל כשהן שמות שהיו בשפת אנשי המדינה גם להמשפחה היו נראין יפין, לא מצד שנקראו כן הנכרים, אלא שהשמות יפין לפי השפה. וגם הרבה עשו שלא כהוגן בשביל למצוא חן בעיני שכניו הנכרים, ואף שמיחו בהם לא הועיל. והרי חזינן שיש רצון לקרוא שם כשמות הנכרים, דהרי נחשב זה לדבר גדול לאבותינו במצרים שלא שינו את שמם,

מצוה לדבר בלשון הקודש (כדאיתא בספרי ס"פ עקב והובא ברש"י בפירוש החומש שם על הפסוק "לדבר בם") מכל מקום אינו איסור דהא כל ישראל מדברים בלשון חול של האומות מזמן שגלינו בחטאינו בין האומות, ואף גדולי תורה וחסידי עולם לא דברו בלשון הקודש, ועיין בפירוש המשניות לרמב"ם (ריש תרומות) שמשמע שנשכח ממנו חלק גדול מלשון הקודש מהדברים שלא הוזכרו בקראי, והוא משום שלא דברו בלשון הקודש, וכן אפשר הוא גם בלא שינו את שמותן ולכן כיון שאינו איסור רק מעלה גדולה לא הועילה הצויחה.

"לא שינו את שמותן" הוא לקודם מתן תורה

בשו"ת אגרות משה (או"ח ד' סימן טו) צידד דיש מקום לומר דזה ששיבחו חז"ל (מדרש רבה ויקרא לב) בגלות מצרים שלא שינו את שמותן הוא לקודם מתן תורה שלא היה היכר גדול בשביל קיום המצות דבני נח ובפרט שחלק גדול מישראל עבדו גם כן עבודה זרה ורובן לא מלו את בניהם עד סמוך להגאולה כשהיו צריכין לאכול הפסח שכל אותן יהושע.

אבל אחר מתן תורה אין לנו חיוב מדינא וגם לא מענייני זהירות ומוסר אלא מה שנצטוינו התרי"ג מצות לדורות והמצות שנצטוו לשענה וכפי שנאמרו בתורה שבעל פה ולכן לא הקפידו על זה רבותינו דהא אף ענייני זהירות ומוסר ומעלה נמי נאמרו מסיני (עיין בריש פרקי אבות ברע"ב) ולא היה זה בקבלה שכן איכא מעלה גם אלאחר מתן תורה אלא שבזכות זה נגאלו אבותינו

האנגליים, אשר הוא נגד השבח ששיבחו חז"ל את אבותינו במצרים בכמה מדרשות שלא שינו את שמם ושבשביל זה נגאלו ממצרים, שדעת השואל שיש לעשות חילוק בין השמות שנתקבלו מכבר בין היהודים לשמות האנגליים שקורין במדינה זו.

והשיב שם שלדעתו אין לחלק, משום דליכא גבול על זה מתי נתחיל לחשוב שמות הלעז שכולן לקוחים מן הנכרים להחשיבם שמות היהודים שהרי זה מאות בשנים שכבר נחשבו שמות יהודים, אף שבעת שהתחילו לקרות בשמות הנכרים דשפת אשכנז הרי היו ודאי מפורסמים רק לשמות נכרים דבמדינת אשכנז, וכן מצינו שמות נכרים בספרדים שנלקחו מן הנכרים דמדינת ספרד, ובודאי מתחלה צווחו על זה.

ולכן גם שמות האנגליים שבמדינותינו וכדומה בארצות אחרות שגם כן יש לצווח על זה, אבל לא ידוע הגבול עד כמה לנו לצווח. וממילא אין מקום לעשות חילוק לדינא בין שמות הלועזים מאחר שהוא רק לזמן שעתה נעדיף שמות הלועזים דצווחו מתחלה מחמת שכבר הורגלו ופסקו מלצווח נגד שמות האנגליים שעדיין יש לצווח ואחר כמה שנים שיפסקו מלצווח מחמת שיהיה כבר הרגל בין היהודים בשמות אלו ישתנה הדין שזה דבר שלא מסתבר כלל.

ומצד עצם הדבר שמשנים את שמותיהם לשמות נכרים ודאי הוא דבר מגונה מאד מאחר שחז"ל שיבחו זה וחשבו זה מהדברים שבשבילם נגאלו ממצרים, אבל איסור ממש לא מצינו בזה. והוא כמו לא שינו את לשונם דגם כן הוא מהארבעה דברים שחשיב התם, שחזינן שאף שהוא

בערכאות שם פלוני באנגלית, וגם יכול להקיף זה בחצאי עגולה.

אדם שהוריו כינו לו גם שם לעז, אם ישתמש בו משום כבודם

בשו"ת אגרות משה (או"ח ה' סימן י') כתב בדבר אחד ששמו "מנוח" לפי מה שנקרא בשעת המילה, ויש לו עוד שם לעז, "נורוויט", שנתנו לו הוריו בכתב תעודת לידה שלו, והוא רב ארטאדאקסי וקורין אותו אלו שקורין אותו בשמו בשם "נורוויט", מטעם שחושב שאיכא בזה ענין כיבוד אב ואם, הוא ודאי טעות. לא רק מחמת שגם שם הקודש "מנוח" נתנו לו אביו ואמו, כדכתב השואל, אלא אף בלא זה אין בזה ענין כיבוד אב ואם, מאחר שעל כל פנים הא איכא מעלה בקריאת שם קודש, אף באופן שליכא ענין גנאי להקרא בשם לעז. ובכלל לא שייך ענין כבוד אב ואם בדבר שמצוי להקרא בשם אחר מצד איזה צורך, והאב והאם לא קפדי בזה כלל. ואף אם נמצאו הורים שמקפידים, בטלה דעתם מאחר שאין הדרך להקפיד.

ארמית שאני

בשו"ת אגרות משה (או"ח ד' סימן טו) כתב שבעצם מצינו הרבה שמות של אמוראים שנקראו בשם דארמית כגון ר' פפא ור' זביד ור' זוטרא ור' קשישא ור' ינוקא ועוד הרבה ומהגאונים רובם נקראו בשם ארמית, אך אולי יש לומר דארמית שאני כדאיתא בירושלמי (סוטה פ"ז ה"ב) לא תהא לשון ארמי קלה בעיניך שהרי הוא נמצא בתורה ובנביאים ובכתובים. וגם עיקר הגמרא דבבלי וירושלמי הוא בארמית

שאפשר לפרש שהיה מעלה ודבר טוב רק אצלם ולא אחר מתן תורה. ואף שמסתבר כן, מסתפינא לומר זה בלא ראיות גדולות.

בעלי תשובה שקשה להם לסלק משמות האנגליים שלהם

בשו"ת אגרות משה בתשובה נוספת (חו"מ ב' סימן ע') כתב לענין אלו שנולדו אצל אינשי שרצו להשכיח מרוב רשעותם מזרעם שהם יהודים וקרו להם רק בשמות האנגליים ועתה כשנתגדלו האיר הקב"ה את עיניהם של הבנים ונעשו בעלי תשובה ובאו לארץ ישראל ולומדים תורה בישיבות וקבעו לעצמן שמות ישראל כראובן שמעון וכדומה, אבל השמות האנגליים אי אפשר להם לסלק מהם מחמת שכל התעודות של גמירת למודם באמריקה בבתי ספר הגבוהים הוא בשמות האנגליים וקשה לשנות, ותעודות של גמירת למודם הוא דבר נחוץ מאד לפרנסה ולכמה דברים בכל העולם ואף בארץ ישראל, שנסתפק נכדו איך לכתוב בכתובה כשנושא אשה.

והשיב שם שהנכון לכתוב שני השמות דוקא דהרי לא תוכל לגבות

הכתובה בערכאות בכל העולם באם יחזור לאמעריקא שזה עוד יותר מצוי משישאר בארץ ישראל, ואף בארץ ישראל הא רשום אצל המדינה בשם האנגלי וכשיקבל משרה לפרנסתו נמי הא יהיה העיקר שם שמו האנגלי ששם זה הוא בתעודותיו שיצטרך להראות בקבלת משרה, אבל לא יכתבו כמו שכותבין בגט מאחר שאין נוהגין לכתוב כן בכתובה, אלא לכתוב אחר שם הקודש שקוראין אותו כפי שקבע שמו, ורשום שמו

השיעבוד לא היה אלא בזמן הראשונים
 דרבותיו של רש"י, עד זמן מהרש"ל. וגם
 בזמן ההוא הנקרא ימי הביניים, לא לחצו
 את היהודים שיהיו כמותם, אלא אדרבא
 להפרישם, שידורו במקומות מיוחדים
 שנקראו "געטא". והיו במקומות הרבה גם
 חומות סגורות, וגם היו צריכים להתלבש
 שלא כאנשי המדינה, אף בהמקומות שלא
 היו צריכין ללבוש אות קלון.

אך היה שייך לומר סברא כזו בשמות
 הנשים שלפניהן היה קל לצאת מן
 הגעטא לרחובות של הנכרים, שלכן גם קראו
 אותן הרבה בשמות נכרים, דכשיצאו
 לרחובות הנכרים לדברים הנחוצים מאד,
 שלא היה אפשר להשיג בגעטא, לא יכירום
 שוטרי המדינה. וגם עצם היציאה לא היה
 אפשר, דאף ששיחדו לשומר הגעטא שיניחום
 לצאת, לא היה מניחם, אלא כשלא היה ירא
 שיכירום השוטרים. וכשהיה להן שמות של
 יהודים לא היה אפשר זה. ולכנות שם נכרית
 רק כשתצא מן הגעטא, היו יראות, שמאחר
 שלא היו רגילות בשם זה, יכירו שאין זה
 שמה. ומצד זה לא היו קורין אלא בשם
 נכריות לבד.

אבל אינו נוגע לנו לידע סיבת הדבר דאף
 שהיה זה שלא כהוגן ומיחו בהם,
 מכיון שליכא על זה איסור גמור, לא הועיל.
 אך טעם זה מועיל לסלק אף הגנאי שלא יהיה
 על ישראל, אף לא על סתם אינשי שאינם בני
 תורה, שכל בני ישראל נקראו קודש.

אבל בשמות השייכים לעבודה זרה, כהא
 דכמרים מפורסמים וכדומה, וודאי
 אסור לקרוא, בין לגברי בין לנשי, אף לא
 לכינוי ולצרוף בעלמא, וכדכתב השואל שלא

ותרגום אונקלוס הוא בארמית והקדיש הוא
 בארמית שלכן אולי גם השמות עדיפי, וגם
 הרבה שמות דארמית היו בעולי בבל ושמות
 אנשי כנסת הגדולה היו רובן דארמית.

בענין המנהג לקרוא לאדם בשני שמות יחד

בשו"ת אגרות משה (או"ח ה' סימן י') כתב
 דהנה הקריאה בשני שמות יחד לא
 היה בדורות הקודמים, אף אחר זמן הגאונים.
 וכפי שכתב המהרש"ל בים של שלמה (גיטין
 פ"ד סימן כד), דאין דרך להיות לאדם שני
 שמות כאחד. ובנחלת שבעה (סימן מה סעיף
 כא אות יב) כתב, "ואם ניתן לו שני שמות
 בשעת מילתו ונקרא בשניהן כאחד, כאשר
 שמעתי שבמקצת מקומות נהגו כך". הרי
 שבמקומו, וברוב מקומות, לא היו קורין בשני
 שמות כאחד. ומסיק, "ואני היכרתי אחד
 שהיה נקרא בין הבריות בשני שמות כאחד".
 משמע שהיה זה דבר חידוש אצלו.

והובא דבר זה בהקדמת הגרא"ז מרגליות
 על ספרו טיב גיטין, ומסיק
 בהקדמתו, ועתה רבו מאוד שמות הכפולים.
 ובזמננו עדיין רבו, ואולי עוד יותר מבזמנו,
 בין באנשים בין בנשים. ובתוספות איכא
 חכם אחד בשני שמות היינו בשם הרי'
 יעקב ישראל (בחולין קיב, א תוד"ה הני
 מילי, ובספר הישר לר"ת חלק השו"ת
 סימנים מח, נג - נד ובעוד מקומות) אבל
 לא היה שכיח.

אך מכיון שעד אחר זמן הנחלת שבעה
 (שנת תכ"ד - לפני כ-340 שנה חי
 בתקופת המהרש"ק בעל התפארת שמואל
 על הרא"ש) עדיין לא היו רגילים בשני
 שמות, אין לומר כסברת השואל שמטעם
 לחץ השיעבוד הותחל זה. שהרי לחץ

לאלו שחושבין להשתמד חס ושלום, שאינשי רשיעי כאלו כבר לא שייכי לכלל ישראל, ולא שייך שאנן נתבע מהם דבר הקטן בשעה שהם כופרים בה' ובתורתו, ומאמינים חס ושלום בהבלי הגוים. וגם השואל אין כוונתו לרשעים כאלו, אלא לסתם אינשי שהם גם שומרי תורה, שלכן אין לנו שום צורך לדבר ולכתוב בזה.

נשמע לו שהשתמשו בדורות הקודמים. אך כפי הנשמע גם עתה במדינתנו זו נוהרין בזה, שהרי אין פרסומם וחשיבותם כלום כלפי כולוהו אינשי דעלמא, אף הנכרים, רק לגבי אלו המאמינים באמונתם. והא אף אלו שאינם שומרי תורה מישראל לא מחשבי להו, ולא ירצו להשתבח בהם, ובודאי לא יחשבו שמותיהם להקרא בהם. אלא רק

סיכום הענין

מובא בכמה מדרשים שבזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, כמובא במדרש רבה (ויקרא לב, ה) רב הונא אמר בשם בר קפרא, בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה. לא שנו את שמן - ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין. לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף לטיס ולא לבנימין אלכסנדר, וכו'.

ומתוך זה, בארנו את ענין קריאת שם עכו"ם, ואכן מצאנו בזה שלוש שיטות בענין זה: שיטת המחמירים הסוברים שאסור לקרוא לישראל בשם עכו"ם, שיטת המקילים הסוברים שמוותר, ושיטת הפוסקים שכתבו דאף שהוא דבר מגונה אינו איסור.

שיטה ראשונה, יש פוסקים שהחמירו מטעמים שונים, ביניהם מטעם "ואבדיל אתכם", מטעם שהמשנה שמו הרי הוא בכלל מעכבי הגאולה, מטעם "שם רשעים ירקב", ומטעם דברי רבינו תם בגיטין.

ראש המחמירים הוא המהר"ם שיק שכתב להחמיר מטעם שאסור לנו להתדמות לגוים, וסובר שבני אדם שמכנים עצמם בשם הגוים, יש בזה איסור דאורייתא. וכמו שכתב הרמב"ם (שם פרק יא) דמקרא מלא נאמר בסוף פרשת קדושים "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" ומשם ילפינן בספרי דאין רשאין לדמות להם בשום אופן, וכל שהוא עושה להתדמות להם עובר על מה שנאמר בתורה דאסור לנו להתדמות להם, וכשם שאסור להתדמות להם במלבושם ובהילוכם ובשאר מנהגיהם, ולכן הוא הדין וכל שכן דאסור לנו להתדמות להם בשמם.

שיטה שניה, יש פוסקים שהתירו מטעמים שונים, והביאו ראיה מגמרא בגיטין יא, ב שיש להקל בזה מפני "שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים". ובשו"ת משנה הלכות (חלק ד' סימן קיד) כתב, דמתוך דברי הרא"ש בביאורו בגמרא זו, משמע בפירוש שהיו ישראלים נקראים גם בשמות מובהקים של גוים שכתב וז"ל "אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנוהו" דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח להחתים אנשים

כאלה שהם דומים בשמותם לגוים עד שחקר ופשפש אחריהם ונודע לו שישראלים הם והחתימים עיי"ש, הרי בפירוש שישראל שקורא עצמו בשם שמות גוים מובהקים, ישראל כשר הוא וכשר לחתום בגט.

שיטה שלישית, בשו"ת אגרות משה (או"ח ד' סימן סו) נשאל אם מחוייב לשנות שם לעז לשם בלשון הקודש שקורא לבתו על שם אמו. וכתב בתשובתו שם, שאף שהוא דבר מגונה להקרא בשם לע"ז אינו איסור, אולם כתב דאם ליכא שום טעם לשום שם יש ודאי לבחור בשם אחד מהנביאים והצדיקים שבקראי או למי שהכרנהו בדור זה לצדיק וגאון ואף כשהוא חי.

❧ ❧